

Covid-19 dalam Korpus Peristilahan Bahasa Melayu: Analisis Sosioterminologi

Junaini Kasdan^a

junaini@ukm.edu.my

Institut Alam dan Tamadun Melayu (ATMA),
Universiti Kebangsaan Malaysia, Malaysia

Rusmadi Baharudin^b

rusmadi@dbp.gov.my

Bahagian Penyelidikan Bahasa,
Dewan Bahasa dan Pustaka Malaysia, Malaysia

Anis Shahira Shamsuri

ashahira10@gmail.com

Pusat Kajian Bahasa dan Linguistik,
Universiti Kebangsaan Malaysia, Malaysia

ABSTRAK

Pada penghujung tahun 2019, penduduk Wuhan, China digemparkan dengan penularan wabak baharu yang menyerang sistem pernafasan manusia. Namun, jangkitan tersebut berbeza daripada jangkitan influenza, avian flu, MERS-CoV atau SARS. Wabak baharu ini dikenali sebagai Novel Coronavirus (2019-nCoV), yang kemudiannya dinamai sebagai COVID-19. Akibat penularan penyakit tersebut, pada 12 Mac 2020, Pertubuhan Kesihatan Sedunia (WHO) dan Pusat Kawalan dan Pencegahan Penyakit mengisytiharkan COVID-19 sebagai pandemik. Dari perspektif Linguistik, pandemik ini turut mencambahkan korpus perbendaharaan kata bahasa Melayu dengan sangat pesat. Sebagai contoh, wujudnya istilah *penjarakan sosial*, *droplet*, *PPE*, *PKP*, dan *meratakan puncak lengkungan*. Bahkan terdapat istilah yang pelbagai untuk merujuk satu konsep yang sama, misalnya *nyahkuman* dan *nyahvirus*, serta *kadar peningkatan kes* dan *lonjakan kes*. Hal ini tentunya dapat menimbulkan kekeliruan pada pengguna. Dari aspek terminologi pula, fenomena keanekaragaman penciptaan istilah ini perlu diberikan perhatian bagi memastikan istilah yang digunakan dapat difahami dan diamalkan oleh pengguna kerana istilah tersebut berkaitan dengan kesejahteraan masyarakat. Sehubungan dengan itu, kajian ini bertujuan menganalisis dan menghuraikan fenomena penciptaan istilah tentang COVID-19, yang beredar dalam kalangan masyarakat dari perspektif sosioterminologi. Kajian ini memanfaatkan istilah yang digunakan dalam teks kenyataan akhbar Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) bagi tempoh 16 Januari 2020 hingga 10 Mei 2020 sebagai data kajian. Bagi tujuan penganalisan, data istilah dibandingkan dengan korpus istilah DBP dan hasil dapatan dihuraikan menggunakan pendekatan sosioterminologi. Hasil kajian mencatatkan 67.0% (96) istilah yang digunakan oleh KKM sudahpun dibakukan oleh DBP. Walau bagaimanapun, sebahagian istilah sememangnya istilah baharu, tetapi pembentukannya didapati menepati pedoman pembentukan istilah, walaupun mungkin tidak menepati selera penggubal istilah. Justeru, istilah yang telah memasyarakat ini perlu dihormati bagi memastikan bahasa Melayu terus berkembang.

Keywords: terminologi; COVID-19; korpus; analisis sosioterminologi; penciptaan istilah

^a Pengarang koresponden

^b Pengarang utama

Covid-19 in the Corpus Of Malay Terminology: A Socio-terminological Analysis

ABSTRACT

By the end of 2019, the people of Wuhan, China, has been plagued with a new outbreak that invaded the human respiratory system. However, the type of infection is different from influenza, avian flu, MERS-CoV or SARS. This new epidemic is known as the Novel Coronavirus (2019-nCoV), later officially known as COVID-19. As a result of the spread of the disease, on March 12, 2020, the World Health Organization (WHO) and the Centre for Disease Control and Prevention declared COVID-19 a pandemic. From the Linguistics perspective, this pandemic has rapidly germinated the corpus of the Malay vocabularies with the jargon and terms that relate to this virus crisis. For example, there are terms *penjarakan sosial* (social distancing), *droplet*, *PPE*, *PKP* and *meratakan puncak lengkungan* (flatten of the curve). There are even different terms that refer to a similar concept, such as *nyahkuman* and *nyahvirus* (for English term disinfection), and *kadar peningkatkan kes* and *lonjakan kes* (for English term exponential spike). This may, of course, cause confusion for the user. Terminologically, the diversification of terms being coined needs to be taken into account to ensure that the terms are understood and used as these terms relate to the well-being of the community. In this regard, the study aims to analyse and describe the coinage of the terms related to COVID-19 that was initiated by the community. Working from the socio-terminological framework, this study will use the Ministry of Health Malaysia press release texts issued from 16th January 2020 to 10th May 2020 as the data of the analysis. Then, the terms studied are compared to the terms in the DBP database, and the findings are analysed by using a socio-terminological approach. The results of the study recorded that 67.0% (96) terms used by the Ministry of Health Malaysia were already standardised by DBP. However, some terms are indeed new terms, their formation is compliant with the term formation guidelines, though not favourable among terminologists. Thus, the popular terms in usage among the community should be respected to ensure that the Malay language is constantly evolving.

Keywords: Terminology; COVID-19; corpus; socio-terminological analysis; term coinage

PENGENALAN

Dalam catatan sejarah, kes pertama yang berkaitan dengan virus korona yang dikenali sebagai demam selsema (*cold*) direkodkan pada tahun 1965, iaitu apabila Tyrrell & Bynoe menemukan virus yang diberi nama B814 (Kahn & McIntosh, 2005). Penemuan ini sekali gus mencatatkan kes pertama yang melibatkan manusia. Hasil penyelidikan Tyrrell & Bynoe juga menunjukkan bahawa semua virus yang menjangkiti manusia dan haiwan, termasuk virus bronkitis berjangkit, virus hepatitis tikus dan virus gastroenteritis boleh pindah babi mempunyai morfologi yang sama. Berdasarkan bentuknya, kumpulan virus ini diberi nama korona disebabkan bentuknya yang menyerupai mahkota (berasal daripada perkataan Latin, *Corona*) (Kahn & McIntosh, 2005).

Sehingga tahun 2002, korona dianggap sebagai virus yang tidak menyebabkan kematian. Namun, menurut Kumar, D., Malviya, R. & Kumar Sharma, P. (2020), pada tahun 2003 virus korona (CoV) tersebar di beberapa negara, seperti Amerika Syarikat, Hong Kong, Singapura, Thailand, Vietnam dan Taiwan, yang menyebabkan sindrom pernafasan akut teruk (SARS) dan telah mengorbankan lebih daripada 1000 nyawa. Penyebaran virus ini berlanjutan untuk beberapa tahun seterusnya, khususnya di Asia dan di negara beriklim sejuk.

Terkini, pada penghujung tahun 2019, penduduk di Wuhan, China digemparkan oleh penularan wabak baharu yang menyerang sistem pernafasan manusia. Pihak berkuasa China melaporkan bahawa jangkitan tersebut bukanlah jangkitan influenza, *avian flu*, *adenovirus*, *Middle East Respiratory Syndrome coronavirus* (MERS-CoV) atau *Severe Acute Respiratory Syndrome* (SARS). Wabak baharu ini dikenali sebagai *Novel Coronavirus* (2019-nCoV). Namun, wabak ini tidak hanya menyerang Wuhan, China, sebaliknya turut merebak ke seluruh dunia. Virus 2019-nCoV kemudiannya lebih dikenali sebagai COVID-19, kependekan bagi *Coronavirus Disease* 2019. Akibat daripada penularan penyakit tersebut, pada 12 Mac 2020, Pertubuhan Kesihatan Sedunia (WHO) dan Pusat Kawalan dan Pencegahan Penyakit mengisytiharkan COVID-19 sebagai pandemik, iaitu penyakit yang menyerang dalam skala yang besar, tidak terhad kepada sesuatu komuniti atau daerah semata-mata, malah boleh melarat ke serata dunia. Kini, lebih daripada enam juta penduduk dunia dilaporkan positif dijangkiti COVID-19 dengan jumlah kematian melebihi 500 ribu kes.

Dilihat dari perspektif Linguistik, pandemik ini turut mencambahkan korpus peristilahan dalam semua bahasa di seluruh dunia, termasuk bahasa Melayu. Dalam konteks peristilahan bahasa Melayu, banyak istilah baharu yang berkaitan dengan pandemik ini dibentuk dan bentuknya juga pelbagai. Ada istilah yang diserap daripada bahasa Inggeris, ada istilah yang menggunakan singkatan dan sebagainya. Bahkan terdapat istilah yang pelbagai untuk merujuk satu konsep yang sama. Hal ini dapat dimaklumi kerana pandemik ini merebak pesat di luar negara, khususnya negara berbahasa Inggeris, maka istilah yang digunakan di Malaysia juga adalah merujuk istilah bahasa Inggeris sebagai bahasa sumber. Dalam hal ini, pengguna bahasa Melayu cenderung memberikan istilah padanan bahasa Inggeris tersebut dengan istilah yang pelbagai, sesuai dengan kefahaman dan keselesaan masing-masing. Justeru, permasalahan yang berkaitan dengan fenomena keanekaragaman penciptaan istilah COVID-19 ini perlu diberikan perhatian bagi memastikan istilah yang digunakan dapat difahami dan diamalkan oleh pengguna kerana istilah tersebut berkaitan dengan kesihatan dan kesejahteraan masyarakat.

KAJIAN PERISTILAHAN BAHASA MELAYU

Peristilahan ialah bidang ilmu yang membicarakan tentang istilah (*term*) dan hal-hal yang berkaitan dengan istilah serta kajian yang berkaitan dengan pelabelan dan penentuan konsep dalam sesuatu bidang untuk tujuan pendokumentasian dan peningkatan penggunaannya yang tepat. Badan peristilahan antarabangsa, Infoterm (<http://www.infoterm.info>), membezakan ilmu peristilahan dengan perkamusan berdasarkan bidang cakupannya. Peristilahan melibatkan kajian tentang konsep dan sistem konsep, manakala perkamusan melibatkan pengkajian tentang kata dan makna kata:

'Terminology differs from lexicography, as it involves the study of concepts, conceptual systems and their labels (terms), whereas lexicography studies words and their meanings.'

(<http://www.infoterm.info>)

Dalam pengertian umum, peristilahan dapat ditakrifkan sebagai kajian dan penggunaan istilah, iaitu kata atau frasa yang mengungkapkan konsep yang khusus, yang terdapat dalam sesuatu bidang ilmu atau profesional (PUIIBM, 2004). Istilah boleh terdiri daripada kata, rangkai kata atau frasa, simbol grafik, singkatan inisial, akronim dan notasi yang mewakili satu atau lebih konsep dalam bidang tertentu (Felber, H., 1984); dan bentuknya telah disepakati oleh sekumpulan pakar melalui jawatankuasa bidang berkenaan sebagai mempunyai nilai komunikatif yang sesuai (Pitch, H. & Draskau, J., 1986). Di luar negara, bidang peristilahan diterima sebagai bidang profesional yang banyak membantu badan penyelidikan menghasilkan rekaan dan ciptaan terbaharu untuk memasarkan produk mereka ke luar negara. Justeru,

permasalahan peristilahan, khususnya tentang pembentukan istilah, terus mendapat perhatian pengkaji, penggubal istilah, penterjemah dan sebagainya.

Dari aspek penyelidikan di Malaysia, khususnya, permasalahan tentang peristilahan juga sudah mula mendapat perhatian pengkaji bahasa. Sekadar menyebutkan beberapa nama, antara pengkaji tempatan yang mengangkat permasalahan tentang peristilahan dalam lima tahun terakhir ini ialah Nor Hashimah Jalaluddin (2015), Junaini Kasdan (2015; 2020), Hasnah Mohamad (2017), Junaini Kasdan et. al (2017a; 2017b), dan Jawatankuasa Penyelidikan Istilah Majlis Bahasa Brunei Darussalam-Indonesia-Malaysia (seterusnya MABBIM) (2019).

Menyentuh tentang permasalahan penggubalan istilah, Jawatankuasa Penyelidikan Istilah MABBIM (2019) yang mengkaji tentang daya cakup istilah yang telah diselaraskan di peringkat MABBIM, khususnya bagi bidang Teknologi Maklumat mendapati bahawa masih banyak istilah yang perlu ditangani bagi melengkapkan korpus istilah mengikut keperluan setiap negara anggota. Saranan yang hampir sama dikemukakan oleh Nor Hashimah Jalaluddin (2015), yang menjalankan kajian tentang tahap pemahaman mahasiswa Sains Sosial terhadap istilah bahasa Melayu. Pengkaji mendapati bahawa istilah bukanlah suatu perkara yang asing bagi mahasiswa tetapi tahap pemahaman terhadap istilah adalah berbeza. Justeru, menurut pengkaji, bidang peristilahan perlu diberikan perhatian oleh penggubal dan pengkaji istilah yang lain.

Selanjutnya, permasalahan pembentukan istilah bahasa Melayu di Malaysia pernah diungkapkan oleh Junaini Kasdan (2020), yang secara khusus membincangkan penciptaan istilah dan akal budi Melayu. Penciptaan istilah berasaskan pengalaman dan analogi ternyata berjaya menghasilkan istilah yang mesra pengguna serta sesuai dengan konsep istilah yang hendak dibawa. Hasil kajian membuktikan bahawa istilah tidak dicipta secara sambil lewa kerana setiap istilah, dari dahulu hingga kini, dicipta berdasarkan pola dan sistem yang teratur. Hal yang sama turut ditekankan oleh Junaini Kasdan et. al (2017b) melalui kajian yang dilakukan terhadap bentuk gandaan separa dalam peristilahan bahasa Melayu. Pengkaji mendapati gandaan separa dapat dimanfaatkan dalam penciptaan istilah bahasa Melayu kerana kata tersebut juga dibentuk secara sedar oleh penggubal istilah untuk mendukung konsep yang tersendiri. Penciptaan istilah atau ungkapan tersebut bukan sekadar berdasarkan peniruan semata-mata, sebaliknya ada rumus yang dapat dijelaskan. Hal ini secara tidak langsung mengangkat kehebatan dan kebijaksanaan penutur bahasa Melayu dalam mencipta istilah, sekali gus menyerlahkan akal budi Melayu yang menjadi budaya dalam masyarakat Melayu (Suriati Zakaria & Nor Hashimah Jalaluddin, 2016).

Dalam kajian yang lain, Hasnah Mohamad (2017) pula secara khusus melihat kaedah pembentukan istilah semasa yang berlaku dalam kalangan masyarakat dewasa ini. Data istilah diperoleh daripada akhbar tempatan dan kaedah pentakrifannya dianalisis berpandukan Pedoman Umum Pembentukan Istilah Bahasa Melayu (PUPIBM, 2004). Sekadar catatan, PUPIBM 2004 ialah versi baharu bagi PUPIBM yang telah diisytiharkan pada tahun 1975, sebagai satu tanda muafakat bahasa antara Malaysia dengan Indonesia di bawah payung MABBIM. Walau bagaimanapun, pindaan atau perubahan hanya berlaku bagi peraturan yang kecil-kecil sahaja. Secara umumnya, PUPIBM menetapkan bahawa kerja peristilahan hendaklah bermula dengan konsep dan satu daripada cara pemadanan istilah adalah dengan menyerap atau meminjam kata dalam bahasa sumbernya atau bahasa asing yang lain.

Dalam hal ini, Hasnah Mohamad (2017) mendapati langkah peminjaman istilah bahasa sumber (bahasa Inggeris) yang diambil pengguna adalah disebabkan kaedah peminjaman yang lebih mudah serta lebih cepat untuk mendapatkan istilah baharu. Walau bagaimanapun, cara peminjaman yang dilakukan adalah menepati kaedah yang ditetapkan dalam PUPIBM 2004. Dalam konteks peminjaman, PUPIBM 2004 menetapkan bahawa:

“Penyerapan istilah asing untuk menjadi istilah Melayu bermakna mengambil keseluruhan istilah asing dengan atau tanpa penyesuaian ejaan dan sebutan. ... Proses penyerapan istilah asing

hendaklah mengutamakan bentuk visualnya, yakni bentuk ejaannya, supaya sesuai dengan sistem ejaan bahasa Melayu.”

(PUIIBM, 2004)

Pada umumnya, dapatan Hasnah Mohamad (2017) mengukuhkan pandangan yang mengatakan bahawa penciptaan istilah bahasa Melayu banyak menyerap istilah daripada bahasa Inggeris dengan dibuat penyesuaian ejaan mengikut aturan bahasa Melayu. Namun, menurut Puteri Roslina Abdul Wahid (2005) peminjaman kata merupakan satu proses semula jadi dan perkembangannya juga boleh dirancang dengan adanya badan seperti DBP yang mengawasi kemasukan unsur luar ke dalam bahasa Melayu. Hal ini sesuai dengan peruntukan Seksyen Baru 6(a), Akta A390-Akta Dewan Bahasa dan Pustaka seterusnya DBP (pindaan dan peluasan 1995), iaitu:

“Lembaga hendaklah menjadi pihak berkuasa penyelaras yang tunggal berkenaan dengan membentuk, mencipta dan membakukan istilah-istilah dalam bahasa kebangsaan”.

Walau bagaimanapun, bagi kes peristilahan COVID-19 dan atas keperluan segera (*ad hoc*) terhadap penggunaan istilah tersebut, hal ini mewajarkan Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) membentuk istilah tanpa melalui proses pengesahan DBP. Bahkan, sebahagian istilah yang dibentuk dan digunakan adalah dengan menyerap istilah bahasa Inggeris. Namun begitu, menurut Puteri Roslina Abdul Wahid (2012), istilah yang dibentuk tanpa melalui pengesahan DBP perlu diteliti kerana berkemungkinan berlaku percanggahan linguistik berdasarkan penggunaan semasa.

Menurut Junaini Kasdan (2015) dan Junaini Kasdan et. al (2017a), peminjaman daripada istilah bahasa sumber (bahasa Inggeris) ini tidak dapat dielakkan disebabkan sebahagian besar bidang ilmu adalah berteraskan bahasa Inggeris. Hal ini turut mengundang ketidakselarasan istilah dalam bahasa Melayu sebagaimana yang telah dibuktikan melalui kajian ketidakselarasan istilah bahasa Melayu yang dilakukan oleh pengkaji. Sebahagian pengguna memilih untuk menggunakan bahasa Inggeris, manakala sebahagian yang lain menggunakan bahasa Melayu atau sumber-sumber lain. Walau bagaimanapun, kajian yang dilakukan merumuskan bahawa perbezaan istilah yang berlaku bukanlah tindakan yang diambil dengan sewenang-wenangnya. Penggunaan padanan istilah bahasa Melayu yang berbeza dalam bidang yang berbeza bagi mendukung konsep yang berbeza adalah wajar. Sebaliknya, penggunaan istilah yang berbeza bagi merujuk konsep yang sama walaupun dalam bidang yang berbeza perlu dielakkan kerana perbezaan tersebut boleh menyebabkan salah faham dalam komunikasi.

Bagi mengatasi masalah kesukaran mencari padanan istilah bahasa Melayu, Junaini Kasdan et. al (2014) dan Junaini Kasdan (2015) tampil dengan sebuah sistem pemadanan istilah bahasa Melayu (*MatchApp*) sebagai alternatif. *MatchApp* (<http://istilah-frgs.unimap.edu.my/matchapp>) dibina menggunakan kaedah penterjemahan bersistem berteraskan pendekatan sosioterminologi. Sistem ini pada umumnya menerapkan kaedah pertama PUIIBM 2004, iaitu memantapkan penggunaan istilah yang telah sedia ada. Walau bagaimanapun, sistem yang dibina masih boleh ditambah baik, sesuai dengan keperluan pengguna. Dengan kata lain, inovasi perlu terus dilakukan demi kelangsungan bahasa Melayu.

Selanjutnya, kajian yang mengangkat permasalahan peristilahan COVID-19, didapati banyak dilakukan oleh pengkaji Barat. Dictionary.com (<https://www.dictionary.com>) misalnya, giat menyenaraikan istilah baharu yang bermunculan dalam masyarakat, bahkan mereka menemukan istilah yang dianggap tidak terduga, seperti *coronapocalypse*, dan *coronageddon*. Istilah baharu ini penting untuk diusulkan sebagai entri kamus. Kumpulan ini juga menyenaraikan dan memberikan takrifan bagi istilah yang menimbulkan kekeliruan, seperti istilah *quarantine & isolation*, *pandemic & epidemic* dan *respirator & ventilator*. Di

Malaysia, sebagai badan yang bertanggungjawab terhadap penggubalan istilah, DBP turut mengambil usaha menyediakan istilah yang berkaitan dengan COVID-19 dalam bahasa Melayu, namun yang dihasilkan hanyalah sebatas memberikan padanan bahasa Melayu terhadap istilah daripada bahasa sumbernya, iaitu bahasa Inggeris. Tiada sebarang penghuraian atau takrifan diberikan. Hakikatnya, *Dictionary.com* dan DBP hanya menyenaraikan atau mentakrifkan istilah tetapi tidak menyelidik istilah tersebut dan membincangkannya secara teoretis dan komprehensif.

Daripada penelusuran terhadap penulisan tentang peristilahan COVID-19 di dalam negara, akhirnya berjaya ditemukan dua penulisan umum yang ditulis oleh Namri Sidek (2020) dan Hasnah Mohamad (2020). Namri Sidek membincangkan asal-usul istilah 'wabak' atau 'plaque', yang menurutnya istilah ini boleh menimbulkan kekeliruan dalam kalangan pengguna. Wabak ialah terjemahan bagi 'plaque' yang bukan sekadar merujuk kepada semua jangkitan dan penularannya disebabkan oleh bakteria, tetapi juga merujuk kepada bala atau bencana, seperti serangan serangga, katak atau tikus yang pernah berlaku secara besar-besaran di Eropah. Justeru, bagi menghormati semua kejadian lampau, definisi 'plaque' dalam bahasa Inggeris dikekalkan sebagaimana kepercayaan awalnya, dan istilah baharu seperti pandemik, endemik dan epidemik diperkenalkan bagi merujuk jangkitan virus atau bakteria, mengikut skala penyebarannya. Oleh itu, Namri Sidek (2020) menyarankan agar istilah 'wabak' (*plaque*) tidak dikelirukan dengan istilah pandemik sesuai dengan istilah yang digunakan oleh WHO, iaitu pandemik COVID-19 bukan wabak COVID-19. Menyentuh tentang penamaan COVID-19, ternyata nama ini juga sempat menimbulkan perselisihan pendapat dalam kalangan penutur bahasa Melayu. Ada yang menyarankan agar nama ini digantikan dengan KOVID-19 (dibaca sebagai KOVID sembilan belas). Justeru, Hasnah Mohamad (2020) tampil untuk menjelaskan kaedah pembentukan istilah tersebut secara khusus. Hasnah Mohamad menyatakan bahawa pembentukan istilah COVID-19 adalah memenuhi piawaian kaedah pembentukan istilah antarabangsa dan diterima sebagai kata nama khas. Dalam bahasa Melayu pula, istilah COVID-19 bukan sahaja memenuhi piawaian antarabangsa, tetapi juga menepati kaedah yang digariskan dalam PUIBM.

Pada umumnya, walaupun hasil kajian yang mengangkat permasalahan tentang pembentukan istilah yang dilakukan oleh Junaini Kasdan (2020), Hasnah Mohamad (2017), Puteri Roslina Abdul Wahid (2005), dan Junaini Kasdan et. al (2017a) tidak membincangkan peristilahan COVID-19, tetapi kajian tersebut berjaya menjelaskan permasalahan yang berkaitan dengan pembentukan istilah semasa menggunakan pendekatan yang sesuai, khususnya pendekatan sosioterminologi. Justeru, kajian yang berteraskan pendekatan sosioterminologi ini dapat dijadikan panduan oleh penulis untuk menghasilkan analisis yang lebih sistematik dan dapat dipercayai. Selanjutnya, tulisan Namri Sidek (2020) dan Hasnah Mohamad (2020) yang mengangkat permasalahan tentang peristilahan COVID-19 pula, walaupun bersifat umum dan tidak ditunjangi oleh teori yang dapat dipertanggungjawabkan, tetapi isu yang dibangkitkan sangat menguja penulis untuk mengangkat permasalahan yang sama.

Bagi mengisi kelompongan, di samping memanfaatkan kelebihan kajian lalu, kajian ini akan mengangkat permasalahan tentang istilah COVID-19 dari aspek pembentukan istilah. Permasalahan tersebut akan dianalisis dan dibincangkan menggunakan pendekatan sosioterminologi yang dipelopori oleh Jean-Claude Boulanger pada tahun 1981-1982 (<https://termcoord.eu/2017/02/socioterminology-on-teletermino/>), dan dikembangkan oleh Tammerman, R. (2000). Bagi memastikan permasalahan tersebut dapat dirungkai dengan baik, kajian ini menetapkan dua objektif utama untuk dicapai, iaitu (i) mengenal pasti istilah COVID-19 yang digunakan oleh masyarakat, khususnya KKM, dan (ii) menghuraikan fenomena penciptaan istilah yang berkaitan dengan COVID-19 dari perspektif sosioterminologi. Melalui kajian ini, diharapkan beberapa persoalan tentang peristilahan

COVID-19 dapat diuraikan dan difahami oleh pembaca. Antaranya, (i) apakah istilah COVID-19 yang digunakan oleh KKM?; (ii) adakah istilah yang digunakan oleh KKM menggunakan istilah yang sudah dibakukan oleh DBP?; (iii) adakah istilah yang dibentuk oleh KKM menepati kaedah pembentukan istilah yang ditetapkan oleh DBP seperti yang digariskan dalam PUIIBM? dan (iv) Mengapakah berlaku perbezaan istilah KKM dan DBP?

METODOLOGI

Kajian ini merupakan kajian kualitatif yang menggunakan kaedah analisis dokumen. Menurut Kamarul Asmi Jasmi (2012), kaedah analisis dokumen merupakan pecahan daripada kaedah pengumpulan data penyelidikan daripada analisis kandungan. Data kajian dikumpulkan daripada teks kenyataan akhbar KKM yang bertujuan melaporkan situasi jangkitan COVID-19 di Malaysia, dari 16 Januari 2020 hingga 10 Mei 2020. Teks dicapai melalui laman rasmi KKM, <https://www.moh.gov.my>. Teks ini dipilih sebagai sumber data kajian kerana KKM merupakan agensi yang terlibat secara langsung dengan penggunaan istilah yang berkaitan dengan COVID-19. Hal ini sesuai dengan syarat pembentukan istilah, iaitu istilah dibentuk dan disepakati oleh pakar atau sekumpulan pakar dalam bidang yang berkenaan (Felber, H., 1984), sesuai dengan ketetapan ISO/TC 37 (<https://www.iso.org/>). Walau bagaimanapun, dalam konteks peristilahan di Malaysia, istilah tersebut perlu mendapat pengesahan daripada DBP, seperti yang diperuntukkan dalam Akta A390-Akta Dewan Bahasa dan Pustaka (pindaan dan peluasan 1995), Seksyen Baru 6(a).

Seterusnya, daripada kumpulan teks kenyataan akhbar KKM, istilah dikenal pasti secara manual, memandangkan belum ada sistem atau perisian komputer (seperti TerMine) yang dapat digunakan untuk mengenal pasti istilah dalam bahasa Melayu. Oleh itu, bagi tujuan pengenalanpastian istilah, rujukan istilah bahasa Inggeris sebagai bahasa sumber istilah COVID-19 digunakan. Pengenalanpastian istilah bahasa Inggeris dilakukan dengan cara (i) merujuk teks versi bahasa Inggeris yang juga dikeluarkan oleh KKM bagi tempoh yang sama; dan (ii) merujuk istilah bahasa Inggeris yang diletakkan di dalam tanda kurung dalam teks versi bahasa Melayu, contohnya:

Semua anggota kesihatan dan barisan hadapan (*frontliners*) dinasihati untuk mengamalkan langkah-langkah pencegahan seperti yang telah disarankan terutamanya dalam memastikan tangan sentiasa bersih, mengamalkan jarak sosial (*social distancing*) dan pemakaian alat pelindung diri (PPE) mengikut keperluan.

Kenyataan Akhbar KKM (25 MAC 2020)

Senarai istilah yang telah dikenal pasti daripada teks kenyataan akhbar KKM ini kemudiannya dibandingkan dengan istilah yang terdapat dalam pangkalan data istilah DBP. Sebagai pengguna awam, pangkalan data istilah ini boleh dicapai melalui laman sesawang, <http://www.prpm.dbp.gov.my>. Sehingga kini, dalam pangkalan data istilah DBP terdapat lebih daripada satu juta istilah dalam pelbagai bidang ilmu. Maklumat dalam pangkalan data istilah ini hanya terdiri daripada istilah bahasa sumber (bahasa Inggeris), istilah padanan (bahasa Melayu) dan sebahagiannya mengandungi huraian konsep. Pangkalan data istilah DBP ialah hasil daripada pembinaan korpus istilah, yang merupakan bahagian daripada perancangan bahasa Melayu.

Perbandingan istilah yang digunakan oleh KKM dengan istilah dalam pangkalan data istilah DBP dilakukan bagi memastikan sama ada istilah yang digunakan oleh KKM telah dibakukan oleh DBP atau istilah yang baharu dibentuk. Bagi istilah yang baharu, hal yang perlu dipastikan adalah aspek kaedah pembentukannya, sama ada menepati pedoman yang ditetapkan atau bercanggah dengan pedoman. Dalam konteks peristilahan, kaedah yang salah boleh menyebabkan berlakunya salah faham dalam kalangan masyarakat terhadap sesuatu

perkara. Contohnya, sekiranya istilah tersebut berkaitan dengan arahan, maka istilah yang salah boleh menyebabkan ketidakpatuhan pada arahan.

Istilah-istilah yang telah dikenal pasti dikelompokkan mengikut: (i) penggunaan istilah yang berbeza dengan istilah DBP, (ii) penggunaan istilah yang tidak selaras kerana memiliki lebih daripada satu padanan, dan (iii) penggunaan istilah baharu, untuk dianalisis dari perspektif sosioterminologi. Sosioterminologi ialah pendekatan yang digunakan dalam kajian terminologi, iaitu kajian yang berkaitan dengan kebiasaan penggunaan sesuatu istilah dalam kalangan masyarakat. Definisi ini dinyatakan dalam dokumen ISO/TR 22134:2007 sebagai:

“approach of terminology work based on the sociological, cultural and sociolinguistic characteristics of a linguistic community, aiming at the study and the development of its technolects in accordance with those characteristics.”

(<https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:tr:22134:ed-1:v1:en>)

Definisi yang sama turut digunakan oleh *Termcood (Terminology Coordination Unit of the European Parliament)*, iaitu:

This approach studies terminology through sociolinguistic perspective, which is a broad focus on the effect of “any aspect of society (including cultural norms, expectations, and context) on the way language is used, and the effects of language use on society”.

(<https://termcoord.eu/2017/02/socioterminology-on-teletermino/>)

Menurut Tammerman, R. (2000) & Rey, A. (1988), sosioterminologi diperkenalkan dalam peristilahan untuk menjawab beberapa persoalan yang selama ini tidak terungkai oleh teori konsep atau teori tradisional peristilahan:

Socio-terminology believes that the classical terminology is not sufficient and efficient in looking at both social structures and terminological functions. Socio-terminology addresses terminology as a phenomenon “effectively at the service of the society”

(Rey, A., 1988)

Secara prinsipnya, pendekatan sosioterminologi mengambil kira bahawa istilah juga dipengaruhi oleh perubahan sosial masyarakat penuturnya dan mempunyai pertalian dengan jati diri budaya penutur bahasa itu sendiri. Melalui pendekatan sosioterminologi, istilah dilihat sebagai sebahagian daripada bahasa, bukan sekadar simbol atau tanda dan juga sebahagian daripada kebudayaan. Oleh sebab ada kaitannya dengan masyarakat pengguna sebenar, maka kajian peristilahan COVID-19 ini lebih bersifat deskriptif.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

Sejak pandemik COVID-19 merebak di Malaysia dan kerajaan mengisytiharkan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP), kenyataan akhbar KKM berkaitan dengan pandemik ini dikeluarkan setiap hari bertujuan memberikan pemakluman tentang status situasi jangkitan yang berlaku. Daripada teks tersebut, kajian ini berhasil mengenal pasti 143 istilah yang digunakan secara aktif oleh KKM bagi menjelaskan pelbagai konsep yang berkaitan dengan pandemik ini. Jumlah 143 istilah tersebut menepati piawaian antarabangsa, ISO/TC37 yang menyebutkan bahawa jumlah istilah bagi sesuatu subbidang ilmu adalah antara 150 hingga 200 istilah, berbanding dengan 1000 hingga 1500 untuk satu bidang ilmu. Menurut pakar perubatan yang dirujuk, Dr. Norlee Hazaniza Ahmad dari Klinik Ibnu Sina, peristilahan COVID-19 adalah termasuk peristilahan dalam bidang Perubatan, subbidang Kesihatan Awam. Dari segi pembentukan istilah, hal ini menepati prinsip sosioterminologi, iaitu tiada pembahagian yang jelas antara subbidang dengan subbidang yang lain. Sebagai contoh, istilah ‘wabak’ (*outbreak*),

bukan sahaja digunakan dalam bidang Perubatan, subbidang Kesihatan Awam, tetapi juga digunakan dalam subbidang lain, seperti Penyakit Berjangkit atau Penyakit Tropika, serta bidang Veterinar, Geografi, dan Sosiologi. Hal ini dapat dibuktikan melalui perbandingan data istilah terkumpul dengan pangkalan data istilah DBP.

Dalam konteks peristilahan COVID-19 yang digunakan oleh KKM, kajian mendapati bahawa 67.0% (96) istilah yang digunakan oleh KKM sudah pernah dibakukan oleh DBP, sama ada dalam bidang perubatan atau bidang yang lain. Hal ini menunjukkan bahawa sebahagian istilah, khususnya istilah perubatan yang digubal oleh DBP berjaya disebarkan, diterima dan digunakan oleh masyarakat. Namun, daripada jumlah tersebut, hanya 62.5% (60) istilah yang digunakan oleh KKM dimanfaatkan daripada istilah yang telah sedia ada. Bagi 37.5% (36) istilah lainnya, KKM memilih untuk menggunakan istilah yang berbeza. Justeru, perbezaan tersebut merupakan satu daripada perkara yang perlu diselidiki dan dijelaskan dalam perbincangan ini. Contoh istilah yang dapat dikenal pasti daripada teks kenyataan akhbar KKM berbanding dengan istilah DBP (sebelum 1 Mei 2020) adalah seperti yang dipaparkan dalam Jadual 1.

JADUAL 1. Contoh istilah yang digunakan KKM berbanding dengan istilah DBP

	Bahasa Inggeris	Istilah KKM	Istilah DBP
Istilah sama	<i>chain of infection</i>	rantaian jangkitan	rantaian jangkitan
	<i>close contact</i>	kontak rapat	kontak rapat
	<i>containment phase</i>	fasa pembendungan	fasa pembendungan
	<i>mitigation period</i>	tempoh pengurangan	tempoh pengurangan
	<i>communicable disease</i>	penyakit berjangkit	penyakit berjangkit
	<i>communicable patient</i>	pesakit berjangkit	pesakit berjangkit
	<i>import case</i>	kes import	kes import
Istilah berbeza	<i>lockout</i>	sekatan masuk	sekatan masuk
	<i>antiviral treatment</i>	rawatan antiviral	rawatan antivirus
	<i>artificial ventilation</i>	bantuan pernafasan	ventilasi tiruan
	<i>membrane mucosa</i>	selaput badan	mukosa membran
	<i>nasopharyngeal</i>	nasopharyngeal	nasofaringeal
	<i>discharge</i>	discaj	izin keluar
	<i>mass gathering</i>	perhimpunan awam	perhimpunan ramai
	<i>self-regulation</i>	kawalan sendiri	pengaturan sendiri
<i>spread</i>	penularan	perebakan; penyebaran	

Selanjutnya, kajian ini turut menemukan sejumlah 47 (33.0%) istilah baharu yang terhasil daripada pandemik COVID-19, yang pastinya turut mewarnai korpus peristilahan bahasa Melayu. Contoh istilah tersebut adalah seperti yang dipaparkan dalam Jadual 2. Daripada Jadual 2, dapat dilihat bahawa beberapa istilah yang ditemukan masih menggunakan istilah bahasa Inggeris, contohnya, *spring cleaning*, *rapid test kit* (RTK) dan *disinfectant box*. Hal ini mungkin disebabkan kesukaran untuk mendapatkan padanan istilah bahasa Melayu secara *ad hoc*. Namun, ada juga istilah yang dihasilkan berdasarkan pemikiran Melayu, misalnya kebolehjangkitan dan rawatan risiko rendah, serta istilah singkatan, seperti PKP, PKPB, dan PKPD. Memandangkan istilah ini turut digunakan oleh masyarakat awam, maka pembentukan istilah yang sedemikian perlu diperluas agar mudah diterima dan difahami. Berkaitan dengan istilah singkatan, kajian ini mencatatkan empat singkatan dari kata bahasa Melayu dan 15 singkatan daripada bahasa Inggeris; dan kesemua singkatan tersebut dibentuk dengan kaedah yang ditetapkan dalam PUPIBM.

JADUAL 2. Contoh istilah baharu yang ditemukan dalam korpus teks kenyataan akhbar KKM

Bahasa Inggeris	Istilah KKM
<i>close contact</i>	kontak rapat
<i>close conversation</i>	komunikasi jarak dekat
<i>Conditional Movement Control Order (CMCO)</i>	Perintah Kawalan Pergerakan Bersyarat (PKPB)
<i>Coronavirus disease</i>	penyakit Coronavirus
<i>decontamination</i>	1. Nyahcemar, 2. Nyahkuman, 3. nyahvirus
<i>disinfection</i>	nyahjangkitan
<i>disinfection box</i>	<i>disinfection box</i>
<i>Enhance Movement Control Order (EMCO)</i>	Perintah Kawalan Pergerakan Diperketat (PKPD)
<i>exponential spike</i>	1. kadar peningkatan kes 2. lonjakan kes
<i>flatten of the curve</i>	1. meratakan lengkung, 2. melandaikan lengkung
<i>infective</i>	kebolehjangkitan
<i>interferon Beta</i>	interferon Beta
<i>jump suit</i>	<i>jump suit</i>
<i>low-immunity</i>	rendah imuniti
<i>low-risk treatment</i>	rawatan risiko rendah
<i>Movement Control Order (MCO)</i>	Perintah Kawalan Pergerakan (KPK)
<i>rapid test kit (RTK)</i>	<i>rapid test kit (RTK)</i>
<i>respiratory droplet</i>	titisan sekresi pernafasan
<i>self-surveillance</i>	<i>self-surveillance</i>
<i>social distancing</i>	penjarakan sosial
<i>spring cleaning</i>	<i>Spring cleaning</i>
<i>susceptible to infection</i>	rentan jangkitan
<i>vulnerable community</i>	komuniti lemah

Kajian ini juga mendapati bahawa 9.0% (12) istilah yang digunakan oleh KKM mempunyai lebih daripada satu padanan istilah bahasa Melayu, seperti yang dipaparkan dalam Jadual 3. Walau bagaimanapun, istilah yang digunakan saling mempunyai pertalian makna atau bahkan bersinonim. Hal ini wajar sahaja berlaku kerana menurut prinsip sosioterminologi, polisemi dan sinonim merupakan sesuatu yang terbentuk secara semula jadi dalam bahasa kerana ahli terminologi membentuk konsep yang berkait rapat dengan terminologi dan asal-usul ciptaan (Temmerman, 2000).

JADUAL 3. Contoh istilah yang mempunyai lebih daripada satu padanan bahasa Melayu

Bahasa Inggeris	Istilah KKM	Istilah DBP
<i>personal protective equipment (PPE)</i>	1. kelengkapan pelindung peribadi (PPE), 2. kelengkapan pelindung diri (PPE)	kelengkapan perlindungan diri (PPE)
<i>mask</i>	1. topeng muka, 2. topeng muka dan hidung, 3. topeng muka dan mulut, 4. penutup mulut dan hidung, 5. pelitup muka	pelitup
<i>flatten of the curve</i>	1. meratakan lengkung, 2. melandaikan lengkung	
<i>hand sanitiser</i>	1. bahan pencuci tangan, 2. hand sanitizer, 3. Pencuci tangan	pensanitasi tangan

Bahasa Inggeris	Istilah KKM	Istilah DBP
<i>new normal</i>	1. norma baharu 2. normal baharu 3. kelaziman baharu	
<i>sentinel site</i>	1. lokasi sentinel 2. klinik kesihatan terpilih	lokasi sentinel
<i>social distancing</i>	1. jarak sosial 2. penjarakan sosial 3. jarakkan sosial 4. jarakkan diri 5. jarak sosial selamat	penjarakan sosial
<i>exponential spike</i>	1. kadar peningkatan kes 2. lonjakan kes	-
<i>infection transmission</i>	1. transmisi jangkitan 2. penularan jangkitan	penularan jangkitan
<i>downward trend</i>	1. tren menurun 2. tren mendatar	-
<i>active case detection</i>	1. pengecaman kes secara aktif 2. pengesanan kes aktif	-
<i>decontamination</i>	1. nyahkuman 2. nyahcemar 3. nyahvirus	dekontaminasi

Melihat kepada keseluruhan data yang dikumpulkan, kajian ini mendapati beberapa istilah asas berkaitan dengan penyakit Coronavirus, yang dianggap penting dan perlu diketahui oleh pengguna tidak ditemukan dalam korpus teks yang dikenal pasti, namun istilah ini didapati banyak beredar dalam kalangan masyarakat, contohnya, *airborne* (bawaan udara), *outbreak* (wabak), *sporadic* (sporadik), *swab sample* (sampel swab), *epidemic* (epidemik), *self-quarantine* (kuarantin sendiri), *self-isolation* (pengasingan sendiri) dan *incubation* (pengeraman). Hal ini dapat dimaklumi kerana teks yang berkenaan hanya bertujuan memberikan pemakluman tentang perkembangan status kes COVID-19 di Malaysia dan bukannya tentang penyakit tersebut. Berdasarkan pengamatan, istilah yang berkaitan dengan penyakit ini lebih banyak digunakan di dalam poster, sebaran, brosur dan sebagainya, sama ada dalam bentuk cetakan atau digital, sesuai dengan tujuannya, iaitu untuk mendidik dan memberikan kesedaran kepada masyarakat

Selanjutnya, ditinjau dari aspek kaedah pembentukan istilah, kajian ini mendapati 75.0% (107) istilah yang digunakan oleh KKM dibentuk melalui kaedah penterjemahan langsung; 10.0% (14) istilah melalui kaedah penyerapan dan 15.0% (22) istilah dibentuk melalui gabungan terjemahan dan penyerapan. Pada dasarnya, istilah yang dibentuk KKM menepati kaedah yang ditetapkan PUIBM, namun ketepatan dari segi konsep dan pilihan kata yang mewakili masih perlu diselidiki bagi memastikan istilah tersebut benar-benar menepati konsep dan tidak mengelirukan pengguna, khususnya pengguna awam.

ANALISIS SOSIOTERMINOLOGI PERISTILAHAN COVID-19

Pakar peristilahan antarabangsa, Eugen Wuster (dalam Felber, H., 1984, 1995) menyatakan bahawa dalam peristilahan terdapat tiga hal yang perlu diberikan perhatian, iaitu (i) lambang, (ii) makna, dan (iii) objek. Namun, berdasarkan perkembangan terkini terlihat kecenderungan ahli peristilahan untuk menggunakan pendekatan sosioterminologi dalam menghuraikan istilah, mengaitkan penciptaan istilah secara deskriptif dengan fenomena persekitaran dan aktiviti masyarakat. Menurut Rey, A. (1988), sosioterminologi membahaskan terminologi sebagai satu fenomena keberkesanan dalam perkhidmatan masyarakat. Dalam konteks

pandemik COVID-19 ketika ini, istilah penting untuk memberikan pemahaman kepada pengguna awam kerana pemahaman itu berkaitan dengan kesejahteraan masyarakat. Istilah yang kurang tepat akan menyebabkan maklumat yang disampaikan disalahtanggapi, dan arahan tidak dipatuhi dengan baik. Bagi tujuan perbincangan, beberapa contoh istilah yang mempunyai kekerapan tertinggi dari data yang dikenal pasti akan dianalisis.

AWALAN 'NYAH' DAN SINGKATAN BAHASA MELAYU DALAM INVENTORI BAHARU KORPUS PERISTILAHAN COVID-19

Dalam inventori baharu peristilahan COVID-19 yang digunakan oleh KKM ditemukan empat istilah yang berikut, 'nyahkuman', 'nyahvirus', dan 'nyahcemar' untuk padanan istilah Inggeris *decontamination* dan 'nyahjangkitan' untuk padanan *disinfection*. Istilah ini kedengaran sangat biasa ditemukan dalam istilah bahasa Melayu. Namun, setelah semakan dilakukan, keempat-empat istilah tersebut tidak terdapat dalam pangkalan data peristilahan DBP. Walau bagaimanapun, bentuk yang sama ditemukan dalam pelbagai istilah dalam bidang lain, contohnya nyahcas (*discharge*), nyahpepijat (*debug*), nyahbau (*deodourize*), nyahasli (*denaturation*), nyahminyak (*deoiling*), nyahlilin (*dewaxing*), nyahfros (*defrost*), nyahpecutan (*deceleration*) dan sebagainya. Padanan *disinfection* yang ditemui dalam pangkalan data istilah DBP ialah disinfeksi. Pada umumnya, keempat-empat istilah tersebut terbentuk melalui pengimbuhan awalan 'nyah' kepada kata nama atau kata adjektif untuk menerangkan keadaan.

Meninjau penggunaan istilah tersebut di media yang lain, kajian ini mendapati penggunaan istilah ini tidak selaras, misalnya, ada media yang menggunakan istilah 'nyahcemar' untuk padanan *disinfectant*, manakala sebahagiannya pula menggunakan 'nyahkuman' untuk istilah yang sama. Begitu pula sebaliknya, ada yang menggunakan 'nyahcemar' untuk *decontamination* dan *disinfection*. Disebabkan kekeliruan pemberian istilah ini, maka sebahagian pengguna memilih jalan mudah, iaitu dengan menyerap istilah tersebut ke dalam bahasa Melayu, misalnya dekontaminasi dan disinfeksi atau disinfektan. Namun, dari segi konsepnya masih tidak difahami, bahkan masih saling mengelirukan.

Menurut *Sciencedirect.com*, *decontamination* bermaksud nyahcemar, yang meliputi nyahkuman dan nyahvirus:

Disinfection and sterilization are both decontamination processes. While disinfection is the process of eliminating or reducing harmful microorganisms from inanimate objects and surface, sterilization is the process of killing all microorganisms.

(<https://www.sciencedirect.com/topics/chemistry/sterilization-and-disinfection>)

Cambridge Dictionary (<https://dictionary.cambridge.org>) pula mentakrifkan *decontamination* sebagai: *The neutralization or removal of dangerous substances, radioactivity, or germs from an area, object, or person*; sementara *disinfection* ditakrifkan sebagai: *The process of cleaning something, especially with a chemical, in order to destroy bacteria*. Bagi KKM, seperti yang diterangkan dalam panduan berkaitan *Disinfection box/chamber/tunnel/booth/partition/gate on the transmission of COVID-19*, *disinfection* ialah *a procedure, the results of which is transient, that eliminates many or all pathogenic microorganisms, except bacterial spores, and/or deactivates undesirable viruses on inanimate objects* (<https://www.moh.gov.my>). Berdasarkan huraian konsep tersebut, kajian ini mendapati bahawa padanan yang diberikan oleh KKM, 'nyahcemar' untuk *decontamination* adalah lebih tepat berbanding dengan penggunaan istilah yang sama dalam media lain. Namun, istilah 'nyahkuman' dan 'nyahvirus' sesuai untuk padanan istilah Inggeris *sterilization* dan *degerm*.

Menurut Kamus Dewan Edisi Keempat (2010), 'nyah-' bermaksud 'awalan asing yang bererti buang atau hapus', yang dalam istilah bahasa Melayu awalan ini dipadankan dengan awalan 'de-' atau 'dis-' dalam bahasa Inggeris. Dari segi pembentukan istilah, PUIBM

(1995, 2004) menetapkan istilah boleh dibentuk melalui proses pengimbuhan, pengakroniman, penyingkatan, peluasan makna, penyempitan makna, penggandaan, penggabungan, proses analogi dan sebagainya. Bagi pembentukan istilah berdasarkan proses kaedah analogi, kata atau istilah dibentuk melalui cara mengiaskannya dengan sesuatu bentuk kata yang sedia wujud dalam bahasa Melayu. Dengan kata lain, istilah baharu dibentuk berdasarkan pola yang telah sedia ada. Dalam hal ini, pola sedia adanya adalah ‘nyah’ + kata adjektif atau ‘nyah + kata nama.

Dalam Istilah Perubatan (1990), awalan ‘nyah-’ ditakrifkan sebagai ‘awalan yang bermaksud di bawah atau keluar’. Justeru, sesuai dengan prinsip sosioterminologi, iaitu pembentukan istilah turut dipengaruhi oleh persekitaran masyarakatnya, maka pembentukan istilah *nyahkuman*, *nyahvirus* dan *nyahcemar* didapati lebih dekat dengan bahasa pengguna dan lebih mudah difahami, khususnya oleh masyarakat awam berbanding dengan istilah *degerm*, *disinfektan*, *dekontaminan* atau *steril* yang digunakan dalam akhbar atau kelompok tertentu. Bahkan, DBP juga memberikan padanan istilah *disinfection* sebagai disinfeksi, dengan takrifan ‘pemusnahan mikroorganisma, khasnya dengan menggunakan bahan kimia.’ (prpm.dbp.gov.my). Bagi tujuan penyelarasan, DBP turut memberikan padanan disinfektan bagi istilah *disinfectant*. Hal ini dapat dimaklumi kerana kata tersebut menepati pengertian istilah, iaitu ‘istilah ialah kata atau frasa yang mengungkapkan konsep yang khusus yang terdapat dalam sesuatu bidang ilmu atau profesional (PUIBM, 2004).

Namun, dalam konteks peristilahan yang berkaitan dengan pandemik COVID-19, istilah yang berkaitan turut digunakan dan perlu difahami oleh pengguna awam sehingga bentuk istilah seumpama ini tentunya sukar untuk difahami. Justeru, istilah *nyahkuman*, *nyahvirus* dan *nyahcemar* adalah lebih tepat berbanding dengan istilah yang diserap daripada bahasa sumbernya. Istilah Melayu ini juga lebih mudah dikembangkan untuk membentuk istilah yang lain, misalnya *nyahcemar* - *menyahcemar* - *penyahcemar* - *dinyahcemar* - *ternyahcemar*, berbanding dengan istilah *dekontaminasi* - *mendekontaminasi* - *pendekontaminasi* - *didekontaminasi* dan *terdekontaminasi*, yang selain sukar disebut, juga sukar untuk memberikan gambaran maksudnya. Justeru, DBP perlu menerima padanan penyahjangkitan bagi istilah *disinfection* dan penyahjangkit bagi istilah *disinfectant* serta istilah lainnya sebagai kata baharu, di samping mengekalkan istilah lama sebagai sinonim. Hal ini menepati prinsip sosioterminologi bahawa istilah yang telah digunakan pengguna boleh diterima selagi tidak menyalahi peraturan atau pedoman yang ditetapkan. Istilah yang telah dibentuk juga boleh dikembangkan kepada istilah yang lain bagi tujuan penyelarasan. Contohnya, istilah *disinfection box* yang belum diberikan padanan bahasa Melayunya dapat dipadankan dengan *kekotak penyahjangkitan*. Istilah ini juga boleh dikembangkan untuk padanan *disinfection tunnel* (terowong penyahjangkitan), *disinfection channel* (terusan penyahjangkitan), *disinfection booth* (reruai penyahjangkitan), *disinfection partition* (sesekat penyahjangkitan) atau *disinfection gate* (laluan penyahjangkitan), yang kesemuanya mendukung konsep berkaitan fungsi yang sama.

Selanjutnya, satu lagi bentuk istilah baharu yang dimasyhurkan oleh KKM ialah singkatan daripada kata bahasa Melayu, PPK (Perintah Kawalan Pergerakan), PKPD (Perintah Kawalan Pergerakan Diperketat), dan PKPB (Perintah Kawalan Pergerakan Bersyarat). Pada dasarnya, istilah boleh terdiri daripada kata dasar, rangkai kata, simbol grafik, singkatan, akronim dan notasi yang mewakili satu atau lebih konsep dalam bidang tertentu (Fellber, H., 1984). Justeru, PUIBM menetapkan bahawa ‘jika istilah asing itu menggunakan singkatan, maka di mana mungkin terjemahannya hendaklah menjurus kepada pewujudan singkatan yang sama.’ Dalam hal ini KKM memilih untuk menggunakan singkatan bahasa Melayu bagi ketiga-tiga istilah tersebut. Pemilihan ini, justeru memudahkan pengguna untuk mengingat, memahami dan melaksanakan arahan tersebut, berbanding dengan singkatan dari bahasa Inggeris, MCO (*movement control order*), EMCO (*enhanced movement control order*) dan

CMCO (*conditional movement control order*). Pada awalnya, istilah PKP ini sempat dipadankan dengan *restricted movement order* (RMO). Namun, RMO lebih sesuai dipadankan dengan ‘perintah pergerakan terhad’, dan apabila dibentuk singkatan dalam bahasa Melayu, singkatannya menjadi PPT.

Menyentuh tentang singkatan bahasa Melayu, kajian mendapati banyak singkatan yang dibentuk daripada istilah bahasa Melayu, seperti IKS, (industri kecil sederhana), PdP (pengajaran dan pembelajaran), PKS (perusahaan kecil sederhana) dan R&R (rehat dan rawat). Hakikatnya, pemilihan istilah singkatan oleh KKM ini adalah menepati prinsip yang ditetapkan dalam *Practical Guidelines for Socioterminologi (ISO TR 22134:2007, 2007)*, iaitu segala sesuatu yang diucapkan, walaupun dalam bidang teknikal atau saintifik, merupakan suatu lakuan bahasa. Setiap lakuan bahasa didasarkan kepada cara persepsi, cara apropriasi dan dalam keadaan sebenar, semuanya termasuk ciri-ciri kebudayaan dan sosiolinguistik.

KETIDAKSELARASAN ISTILAH DALAM KORPUS PERISTILAHAN COVID-19

Berkaitan dengan ketidakselarasan istilah, Junaini Kasdan et. al (2017a) mencatatkan bahawa sebanyak 12.7% istilah dalam bidang Kejuruteraan dan Sains dan Teknologi adalah tidak selaras, iaitu memiliki sekurang-kurangnya dua padanan bahasa Melayu bagi merujuk konsep yang sama. Kajian ini pula mencatatkan 9.0% istilah yang dikenal pasti juga mempunyai sekurang-kurangnya dua padanan bahasa Melayu. Antara contoh ketidakselarasan istilah yang ditemukan ialah padanan bagi *mask*, ‘*A covering made of fibre or gauze and fitting over the nose and mouth to protect against air pollutants, or made of sterile gauze and worn to prevent infection of the wearer or (in surgery) of the patient*’ (<https://www.lexico.com>; <https://www.oxford.com>). Dalam Jadual 3, dapat dilihat bahawa konsep *mask* seperti yang dihuraikan diberikan lima padanan bahasa Melayu oleh KKM, iaitu topeng muka, topeng muka dan hidung, topeng muka dan mulut, penutup mulut dan hidung dan pelitup muka. *Kamus Inggeris-Melayu Dewan* (2004) pula memberikan takrifan *mask* sebagai: ‘topeng; (*used by doctors, nurses*), pelitup; (*used by fencers, welders*) pelindung.’ KDE (2010) pula mentakrifkan topeng sebagai ‘(1). sesuatu yang dipakai untuk menutup muka yang berupa muka orang atau binatang dan lain-lain (diperbuat daripada kertas, kulit dan lain-lain); (2). penutup muka.’

Pada awalnya KKM menggunakan istilah ‘topeng muka’, namun apabila merasakan istilah ini tidak sesuai disebabkan topeng memang berfungsi sebagai penutup muka, maka KKM memilih menggunakan topeng muka dan hidung. Namun, kata ‘topeng’ dan ‘muka’ masih menggambarkan yang ditutup adalah keseluruhan muka. Kata ‘muka’ bermaksud ‘bahagian kepala di sebelah hadapan dari dahi hingga ke dagu’ (KDE, 2010). Kekeliruan ini mendorong KKM menggunakan istilah ‘penutup mulut dan hidung’ pula. Hal ini ada benarnya, kerana *mask* yang dimaksudkan ialah penutup (topeng) yang menutupi bahagian mulut dan hidung sahaja. Dalam bahasa Inggeris misalnya, ada topeng yang hanya digunakan untuk menutup mata, atau lebih dikenali sebagai topeng Zoro, disebut sebagai *eye mask (a mask covering the upper part of the face but with holes for the eyes)* (<https://dictionary.cambridge.org>). Berdasarkan analogi ini, maka KKM menggantikan padanan istilah *mask* dengan penutup mulut dan hidung. Walau bagaimanapun, KKM akhirnya akur untuk menggunakan istilah pelitup muka (*facemask*), seperti yang disarankan oleh DBP, sesuai dengan takrifan *Cambridge Dictionary* (<https://dictionary.cambridge.org>): *facemask is a device worn over the nose and mouth to prevent you from breathing in harmful substance, such as bacteria or pollution, or from breathing bacteria or viruses onto anyone else.*

Dalam hal ini, perlu ditekankan bahawa istilah bahasa Melayu dibentuk berdasarkan konsep bukan mengikut terjemahan dari bahasa sumbernya, sebagaimana yang dinyatakan

dalam PUIBM (1995; 2004). Justeru, penghuraian konsep bagi sesuatu istilah penting untuk menerangkan akan peri pentingnya pemberian nama atau istilah yang tepat bagi sesuatu konsep, sama ada yang konkrit atau yang abstrak supaya difahami dan dapat melancarkan komunikasi dalam kalangan masyarakat. Penjelasan konsep yang salah akan menyebabkan istilah yang digunakan juga tidak tepat, dan dalam keadaan tertentu boleh menyebabkan kegagalan komunikasi.

Menurut Pihkala, T. (2006), bahasa tidak sesuai untuk dipiawaikan kerana bahasa merupakan struktur abstrak yang mengalami perubahan berterusan. Penggunaan bahasa menggambarkan pengetahuan pengguna, pendapat, status sosial dan profesional serta hubungan antara unsur-unsur tersebut. Bahkan ahli sosioterminologi, seperti Rey, A. (1988), Tammerman, R. (2000), Neundorf, A. (1982) dan Gaudin, F. (2005) berpendapat bahawa penggunaan sesuatu bahasa itu menggambarkan unsur pengetahuan pengguna, pendapat, status sosial dan profesional serta hubungan kuasa antara unsur-unsur tersebut. Namun, dalam kes peristilahan, ada kewajaran untuk istilah yang beredar distandardkan. Contohnya, istilah ‘jarak sosial’, ‘penjarakan sosial’, ‘jarakkan sosial’, ‘jarakkan diri’ dan ‘jarakkan sosial selamat’ bagi padanan bahasa Inggeris *social distancing: the practice of keeping away from other people as much as possible, or of keeping a certain distance from other people, in order to stop a disease from spreading to a lot of people* (<https://dictionary.cambridge.org>). Daripada takrifan tersebut dapat dikenal pasti bahawa istilah *social distancing* mendukung konsep ‘perbuatan’ atau ‘proses’. Namun, padanan bahasa Melayu yang dicadangkan, iaitu ‘jarak sosial’ dan ‘jarak sosial selamat’ adalah bentuk kata nama, manakala ‘jarakkan sosial’ dan ‘jarakkan diri’ adalah bentuk imperatif; yang kesemuanya tidak menepati konsep istilah bahasa sumbernya.

Berdasarkan PUIBM (2004), ‘penterjemahan hendaklah memastikan istilah terjemahan menganggotai golongan kata yang sama dengan istilah asal. Justeru, ‘penjarakan sosial’ yang dibentuk melalui kaedah pepadanan dengan menggabungkan kata berimbuhan ‘pen + jarak + an dan kata pinjaman Inggeris (dengan pengubahsuaian ejaan), sosial; membentuk kata nama yang menjelaskan proses yang berlaku, merupakan bentuk yang paling tepat untuk padanan *social distancing*. Istilah penjarakan sosial juga telah diterima oleh DBP sebagai istilah yang dibakukan. Berkaitan dengan imbuhan, dalam bahasa Melayu, imbuhan berperanan untuk membentuk kata baharu. Oleh itu, dalam peristilahan, setiap imbuhan mendukung makna yang tersendiri dan tidak boleh diabaikan.

Selanjutnya, melalui data kajian ditemukan penggunaan istilah ‘kadar peningkatan kes’ dan ‘lonjakan kes’ untuk padanan bahasa Inggeris *exponential spike*. Istilah ini digunakan untuk merujuk konsep *a rate of increase that becomes quicker ... exponential does not mean fast, it means ever faster* (<https://nationalpost.com>). Dilihat secara terpisah, *exponential* diterjemahkan sebagai ‘pesat’, namun dalam korpus peristilahan bahasa Melayu *exponential* dipadankan dengan ‘eksponen’, hasil penyerapan istilah bahasa sumber dengan pengubahsuaian ejaan. *Spike* pula ditakrifkan sebagai *to rise or increase sharply* (<https://www.dictionary.com>). Takrifan yang sama turut diberikan oleh Macmillan Dictionary, *to increase suddenly* (<https://www.macmillandictionary.com>). Dalam bahasa Melayu pula hampir semua kamus Inggeris-Melayu mentakrifkan *spike* sebagai paku atau sesuatu yang berkaitan dengan paku atau benda yang tajam (bentuknya runcing atau seperti puncak). Walau bagaimanapun, konsep *to rise or increase sharply* masih mempunyai ciri yang sama dengan paku yang tajam sifatnya. Konsep tajam atau runcing dapat dikaitkan dengan sesuatu keadaan yang ‘menaik’ atau ‘meningkat’ secara tiba-tiba/tidak disangka-sangka, yang dalam bahasa Melayu disebut ‘mendadak’ (KDE, 2010). Oleh itu, sekilas, kedua-dua perkataan (*exponential* dan *spike*) apabila dilihat secara terpisah, masing-masing mendukung makna yang sama, iaitu naik dengan cepat, naik dengan tajam atau naik mendadak. Dengan kata lain, istilah ini bersifat lewah. Dalam bahasa Melayu juga ditemukan bentuk istilah yang sedemikian, misalnya ‘aku

janji' dan 'guna pakai'. Pada umumnya, penjelasan ini dapat menerangkan alasan KKM memilih untuk menggunakan istilah 'lonjakan kes'.

Secara harfiah istilah *exponential spike* dapat dipadankan dengan 'kenaikan mendadak eksponen' atau 'lonjakan mendadak eksponen.' Walau bagaimanapun, perlu ditegaskan bahawa istilah tidak terbentuk berdasarkan terjemahan langsung, sebaliknya perlu dilihat berdasarkan keseluruhan konsep sebagai satu kesatuan. Justeru, takrifan bagi *a rate of increase that becomes quicker* memadai untuk dipadankan dengan 'kenaikan mendadak' atau 'lonjakan mendadak'. Namun, dalam konteks sosioterminologi, pemberian sesuatu istilah perlu juga mengambil kira faktor persekitaran sosial masyarakat penutur. Bagi penutur Melayu, kata 'kenaikan' bermaksud "keadaan atau hal naik (berkenaan pangkat, gaji, harga dll)" (KDE 2010) dan tidak menggambarkan konsep *a rate of increase that becomes quicker*. Hal ini berbeza dengan kata 'lonjakan', iaitu hasil melompat dengan kedua-dua belah kaki. Hasil lonjakan pula tidak statik pada satu tempat, sebaliknya boleh bergerak ke hadapan. Justeru, istilah 'lonjakan' yang digunakan oleh KKM adalah sangat tepat. Pemilihan istilah yang digunakan KKM didapati selari dengan prinsip sosioterminologi, iaitu pemilihan istilah mempunyai pertalian dengan jati diri budaya penutur bahasa kerana istilah bukan sekadar simbol atau tanda, malah merupakan sebahagian daripada kebudayaan dan pemikiran penuturnya. Dalam konteks peristilahan COVID-19, penutur dalam bidang lebih arif dengan pilihan istilah yang digunakan kerana pemilihan istilah turut mengambil kira pemahaman masyarakat awam. Namun, istilah 'lonjakan kes' untuk padanan bagi *exponential spike* perlu diperbetul. Dalam hal ini, kajian mencadangkan 'lonjakan mendadak' sebagai padanan bagi istilah *exponential spike* bagi memastikan istilah yang dibentuk selaras dan menepati konsep.

Berdasarkan perbincangan yang dikemukakan, dapat dirumuskan bahawa penciptaan istilah, khususnya istilah yang diimport dari luar bukan sekadar memenuhi tuntutan penterjemahan konsep tetapi juga perlu mempunyai sentuhan rasa bahasa penuturnya, yang sangat berkaitan dengan sosioterminologi. Istilah yang telah digunakan oleh masyarakat dan tidak bertentangan dengan prinsip dan pedoman pembentukan istilah perlu diraikan dan diterima sebagai istilah yang baku. Hal ini selari dengan pendapat ahli sosioterminologi, Neundorf, A. (1982) yang mengatakan bahawa "*new terminology can be developed by anyone who is a good speaker of the language. A good speaker is needed for his or her intuitive knowledge of the language. Most native speakers have a good intuitive of what appropriate and what is not in creating new terms.*" Walaupun pandangan pengkaji Barat ini dapat diterapkan dalam peristilahan di Malaysia, namun pada waktu yang sama aspek penstandardan atau pemiawaian istilah sebagai ciri utama masih perlu diberikan perhatian. Keperluan pemiawaian ini agak bertentangan dengan pandangan Neundorf, A. (1982) yang mengatakan bahawa tidak harus ada badan yang diberikan autoriti dalam hal bahasa kerana bahasa itu milik bersama, "*... there are several important points to remember when developing new terminology in any language... No one should become the sole authority in the language, so that everyone has to depend on that person for all language activity. The language belongs to everyone who use it.*" Namun, dalam konteks di Malaysia, pemiawaian bahasa, termasuk istilah, penting demi kelangsungan sistem pendidikan di Malaysia.

KESIMPULAN

Secara umumnya, kajian ini berjaya mengenal pasti 143 istilah dalam bidang Perubatan, subbidang Kesihatan Awam yang berkaitan dengan pandemik COVID-19. Selain dapat memperkaya korpus peristilahan bahasa Melayu, istilah-istilah ini penting untuk memberikan pemahaman kepada masyarakat tentang bahaya jangkitan virus korona yang menyebabkan COVID-19 dan langkah-langkah pencegahan atau pengawalan penyebaran virus tersebut. Daripada 143 istilah yang telah dikenal pasti, sebanyak 47 (33.0%) istilah merupakan istilah

baharu yang belum terdapat dalam korpus peristilahan bahasa Melayu. Pembentukan istilah baharu perlu dipergiat, bukan sahaja dalam bidang yang berkaitan dengan pandemik COVID-19, tetapi juga dalam bidang-bidang yang lain. Hal ini kerana keberadaan istilah sangat berkaitan dengan proses pemindahan ilmu, sekali gus memperkaya perbendaharaan kata bahasa Melayu, di samping memastikan bahasa Melayu terus berkembang. Justeru, bagi memenuhi sebahagian daripada tuntutan penggubalan istilah, khususnya dalam bidang Perubatan, subbidang Kesihatan Awam, kajian ini turut mencadangkan padanan istilah bahasa Melayu bagi 47 istilah baharu tersebut. Istilah-istilah ini disenaraikan dalam Lampiran.

Selanjutnya, kajian ini mendapati bahawa 96 (67.0%) istilah yang dimanfaatkan oleh KKM dalam menjelaskan perkembangan dan pengawalan Pandemik COVID-19 merupakan istilah yang telah dibakukan DBP. Hal ini membuktikan bahawa istilah yang digubal oleh DBP berjaya dimasyarakatkan, dan peranan DBP dalam membakukan istilah bahasa Melayu masih sangat relevan. Walau bagaimanapun, daripada 96 istilah tersebut, hanya 62.5% (60) padanan istilah yang digunakan oleh KKM diambil daripada istilah yang telah sedia ada. Bagi 37.5% (36) istilah lainnya, KKM memilih untuk menggunakan istilah yang berbeza. Oleh itu, kajian ini telah berjaya menjelaskan sebahagian perbezaan dan kekeliruan penggunaan istilah yang timbul. Berdasarkan analisis sosioterminologi, perbezaan istilah yang berlaku adalah wajar disebabkan berlakunya perbezaan konsep yang didukung oleh istilah tersebut, selain mengambil kira persekitaran sosial penutur dan bukan sekadar menepati bentuk terjemahan semata-mata. Dalam konteks peristilahan COVID-19, pembentukan istilah yang salah akan menyebabkan berlakunya kekeliruan dan salah pengamalan atau pelanggaran pematuhan arahan yang dikeluarkan. Justeru, penjelasan dalam kajian ini penting untuk memastikan kegiatan penggubalan istilah selari dengan keperluan penggubalan istilah di peringkat antarabangsa, dan istilah yang dibentuk mematuhi piawaian dan panduan ISO yang ditetapkan. Dari aspek penggubalan istilah, pendekatan sosioterminologi dapat membantu perancang bahasa membentuk istilah, sesuai dengan cita rasa masyarakat, di samping melihat perkembangan peristilahan dalam konteks yang lebih luas. Sosioterminologi dilahirkan untuk menyatukan konsep khusus kepada komuniti penutur. Hal ini kerana sosioterminologi mengambil berat tentang penyebaran dan perkembangan istilah serta melihat istilah teknikal dan saintifik dari sudut pandangan komunikasi (*ISO TR 22134*, 2007).

RUJUKAN

- Dewan Bahasa dan Pustaka. (1990). *Istilah Perubatan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Dewan Bahasa dan Pustaka. (1995). *Pedoman umum pembentukan istilah bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Dewan Bahasa dan Pustaka. (2004). *Pedoman umum pembentukan istilah bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Dewan Bahasa dan Pustaka. (2010). *Kamus dewan edisi keempat*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Dewan Bahasa dan Pustaka. (2019) *Glosari Istilah Penyakit Berjangkit*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Felber, H. (1984). *Terminology manual* (1st ed.). Vienna: Internasional Information Centre for Terminology.
- Felber, H. (1995). *Panduan peristilahan*. (terjemahan) Zahrah Ghafur dan Salamiah Mat Sah. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Gaudin, F. (2005). La socioterminologie. *Langages*. 157, 80-92.

- Hasnah Mohamad. (2017). Pembentukan istilah baharu: sejauh mana kesejajarannya dengan pedoman? *Prosiding Persidangan Antarabangsa Sains Sosial dan Kemanusiaan Kali Ke-2* (PASAK 2017), 26-27 April.
- Hasnah Mohamad. (2020). COVID-19: Istilah yang memenuhi syarat. *Majalah Dewan Bahasa*. 5, 8-10.
- ISO/TR 22134. (2007). *Practical guidelines for socioterminology*. Diakses pada 15 Mei 2020 dari <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:tr:22134:ed-1:v1:en>
- Jawatankuasa Penyelidikan MABBIM. (2019). *Daya cakup istilah MABBIM: bidang Teknologi Malumat*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Junaini Kasdan, Harshita Aini Haroon, Nor Suhaila Che Pa, dan Zuhaira Idrus. (2017a). Ketidakselarasan Istilah Bahasa Melayu Dalam Korpus Kejuruteraan dan S&T: Analisis Socioterminologi, *Jurnal Linguistik*. 21(1), 1-26.
- Junaini Kasdan, Harshita Aini Haroon, Nor Suhaila Che Pa, dan Zuhaira Idrus. (2017b). Gandaan separa dalam Terminologi bahasa Melayu: Analisis Socioterminologi. *GEMA Online® Journal of Language Studies*. 17(1), 183-202.
- Junaini Kasdan. (2020). Penciptaan istilah dan akal budi Melayu. *International Journal of the Malay World and Civilisation*. 8(1), 3-16.
- Junaini Kasdan. (2015). Inovasi dalam proses mencari padanan istilah bahasa Melayu. *Rampak Serantau*. 22, 196-212.
- Kahn, J. S. and McIntosh, K. (2005). History and recent advances in coronavirus discovery. *The Paediatric Infectious Disease Journal*. 24(11). Diakses pada 27 Feb 2020 dari <https://www.researchgate.net/publication/>
- Kamarul Azmi Jasmi. (2012). *Metodologi pengumpulan data dalam penyelidikan kualitatif* dalam Kursus Penyelidikan Kualitatif Siri 1 2012, di Puteri Resort Melaka, 28-29 Mac anjuran IPGM Kampus Temenggung Ibrahim. Diakses pada 22 Julai 2020 dari https://www.researchgate.net/publication/293097563_Metodologi_Pengumpulan_Data_Kualitatif.
- Kementerian Kesihatan Malaysia. (2020). *Disinfection box/chamber/tunnel/booth/partition/gate on the transmission of COVID-19*. Diakses pada 16 April 2020 dari <https://www.moh.gov.my/moh/resources/penerbitan/mymahtas/>
- Kumar D, Malviya R, and Kumar Sharma P. (2020). Corona virus: a review of COVID-19. *EJMO*. 4(1), 8-25.
- Namri Sidek. (2020). Memahami asal-usul dan makna istilah ‘wabak’ dan ‘plague’. Diakses pada 10 April 2020 dari <https://iluminasi.com/bm/adakah-covid-19-layak-digelarkan-wabak-dari-segi-bahasa.html>.
- Neundorf, A. (1982). Terminology development in Navajojavo. *Internasional Journal of American Linguistics*. 48(3), 271-276.
- Nor Hashimah Jalaluddin. (2015). Penerimaan istilah dalam kalangan penuntut Sains Sosial: kajian sosiobudaya. *Rampak Serantau*. 22, 252-279.
- Pihkala, T. (2006). *Socioterminology*. Diakses pada 10 Mei 2020 dari http://www.tsk.fi/fi/ti/ti101_teksti.html.
- Pitch, H. and Draskau, J. (1986). *Terminology: an introduction*. Juliford: University of Surrey.
- Puteri Roslina Abdul Wahid. (2005). *Peminjaman kata bahasa Inggeris dalam peristilahan undang-undang*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Puteri Roslina Abdul Wahid. (2012). *Menelusuri peristilahan bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Penerbit UM.
- Rey, A. (1988). Le MicroRobert, Langue française plus noms propres, chronologie, cartes, Paris, Le Robert dalam *Socioterminology on Teletermino*. Diakses pada 22 Julai 2020 dari <https://termcoord.eu/2017/02/socioterminology-on-teletermino/>
- Rey, A. (1995). *Essay on terminology*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

- Silvia P. and Diane N. (2001). *Handbook of terminology*. Canada: Minister of Public Works and Government Services Canada.
- Suriati Zakaria dan Nor Hashimah Jalaluddin. (2016). Konsep Ruang dalam Anggun Cik Tunggal: Analisis Semantik Inkuisitif. *GEMA Online® Journal of Language Studies*. 16(3), 187-204.
- Tammerman, R. (2000). *Towards new ways of terminology description: the sociocognitive approach*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Termcood (Terminology Coordination Unit of the European Parliament). 2017. *Socioterminology on teletermينو*. Diakses pada 22 Julai 2020 dari <https://termcoord.eu/2017/02/socioterminology-on-teletermينو/>

Laman sesawang:

<http://istilah-frgs.unimap.edu.my/matchapp>
<http://www.infoterm.info>
<https://dictionary.cambridge.org>
<https://nationalpost.com>
<https://www.dictionary.com>
<https://www.iso.org>
<https://www.lexico.com>
<https://www.macmillandictionary.com>
<https://www.moh.gov.my>
<https://www.oxford.com>
<https://www.prpm.dbp.gov.my>
<https://www.sciencedirect.com>

LAMPIRAN

SENARAI ISTILAH BAHARU KKM DALAM KORPUS PERISTILAHAN COVID-19

Bil.	Bahasa Inggeris	Istilah KKM	Istilah Cadangan
1.	<i>disinfection</i>	Nyahcemar (<i>decontamination?</i>)	nyahjangkitan
2.	<i>disinfection</i>	Nyahkuman (<i>degerm?</i>)	nyahjangkitan
3.	<i>disinfection</i>	nyahvirus	nyahjangkitan
4.	(<i>Immunodeficiency?</i>)	1. kumpulan berisiko 2. pesakit rendah imun	1. kurang daya tahan; 2. keimmunodefisienan
5.	(<i>infectious?</i>)	kebolehhangkitan	kebolehhangkitan
6.	(<i>low immunity?/weak immunity?</i>)	rendah imuniti	imuniti rendah
7.	(<i>low risk treatment</i>)	rawatan risiko rendah	rawatan risiko rendah
8.	(<i>susceptibility to infection?</i>)	rentan jangkitan	rentan jangkitan
9.	<i>antiviral treatment</i>	rawatan risiko rendah	rawatan antivirus
10.	<i>chain of infection</i>	rantaian jangkitan	rantaian jangkitan
11.	<i>Chloroquine</i>	Choloroquine	Choloroquine
12.	<i>close contact</i>	kontak rapat	kontak rapat
13.	<i>close conversation</i>	komunikasi jarak dekat/sebang jarak dekat	sebang dekat
14.	<i>conditional movement control order (CMCO)</i>	perintah kawalan pergerakan bersyarat (PKPB)	perintah kawalan pergerakan bersyarat (PKPB)
15.	<i>confined place</i>	kawasan sempit	kawasan sempit
16.	<i>Coronavirus disease</i>	penyakit Coronavirus	penyakit Coronavirus
17.	<i>crowded place</i>	kawasan sesak	kawasan sesak
18.	<i>disinfection box</i>	<i>disinfection box</i>	kekotak nyahjangkitan
19.	<i>respiratory droplet</i>	titisan sekresi pernafasan	titisan pernafasan
20.	<i>disposable face shield</i>	<i>disposable face shield</i>	pelindung muka pakai buang
21.	<i>disposable fluid resistant apron</i>	<i>disposable fluid resistant apron</i>	apron kalis cecair pakai buang
22.	<i>enhance movement control order (EMCO)</i>	perintah kawalan pergerakan diperketat (PKPD)	perintah kawalan pergerakan diperketat (PKPD)
23.	<i>health screening</i>	saringan kesihatan	saringan kesihatan
24.	<i>Hydroxychloroquine</i>	Hydroxychloroquine	Hydroxychloroquine
25.	<i>import case</i>	kes import	kes import
26.	<i>Infection prevention and control (IPC)</i>	Kawalan pencegahan jangkitan (IPC)	Kawalan pencegahan jangkitan (IPC)
27.	<i>jump suit</i>	<i>jump suit</i>	pakaian kerja
28.	<i>liponavir</i>	liponavir	liponavir
29.	<i>local transmitting</i>	penularan tempatan	penularan tempatan
30.	<i>Medical research and ethics committee (MREC)</i>	Jawatankuasa Etika dan Penyelidikan Perubatan (MREC)	Jawatankuasa Etika dan Penyelidikan Perubatan (MREC)
31.	<i>medicines by post</i>	ubat melalui pos (UMP)	ubat melalui pos (UMP)
32.	<i>movement control order (MCO)</i>	perintah kawalan pergerakan (KPK)	perintah kawalan pergerakan (KPK)
33.	<i>National Pharmaceutical Regulatory Agency (NPRA)</i>	Badan Regulasi Farmasi Negara (NPRA)	Badan Regulasi Farmasi Negara (NPRA)
34.	<i>positive case</i>	kes positif	kes positif
35.	<i>protective head cover</i>	<i>protective head cover</i>	serkup kepala perlindungan
36.	<i>self-surveillance</i>	<i>self-surveillance</i>	pengawasan sendiri
37.	<i>spring cleaning</i>	<i>spring cleaning</i>	pembersihan menyeluruh
38.	<i>vulnerable community</i>	komuniti lemah	komuniti lemah
39.	<i>personal protective equipment (PPE)</i>	1. kelengkapan pelindung peribadi (PPE) 2. kelengkapan pelindung diri (PPE)	kelengkapan perlindungan diri (PPE)
40.	<i>mask</i>	1. topeng muka, 2. topeng muka dan hidung, 3. topeng muka dan mulut, 4. penutup mulut dan hidung, 3. pelitup muka	pelitup
41.	<i>flatten of the curve</i>	1. meratakan lengkung, 2. melandaikan lengkung	melandaikan lengkung

Bil.	Bahasa Inggeris	Istilah KKM	Istilah Cadangan
42.	<i>new normal</i>	1. norma baharu 2. normal baharu 3. kelaziman baharu	normal baharu
43.	<i>social distancing</i>	1. jarak sosial 2. penjarakan sosial 3. jarakkan sosial 4. jarakkan diri 5. jarak sosial selamat	penjarakan sosial
44.	<i>exponential spike</i>	1. kadar peningkatan kes 2. lonjakan kes	lonjakan mendadak
45.	<i>infection transmission</i>	1. transmisi jangkitan 2. penularan jangkitan	penularan jangkitan
46.	<i>downward trend</i>	1. tren menurun 2. tren mendatar	trend mendatar
47.	<i>active case detection</i>	1. pengesanan kes secara aktif 2. pengesanan kes aktif	pengesanan kes aktif

PENULIS

Junaini Kasdan ialah Felo Penyelidik di Institut Alam dan Tamadun Melayu, Universiti Kebangsaan Malaysia. Tumpuan bidang penyelidikan beliau ialah Bahasa dan Linguistik Terapan (antaranya ialah Terminologi dan Terminografi, Semantik, Geolinguistik) serta pengajaran dan pembelajaran bahasa Melayu untuk penutur asing.

Rusmadi Baharuddin ialah Ketua Bahagian Penyelidikan Bahasa, Dewan Bahasa dan Pustaka Malaysia. Tumpuan bidang penyelidikan beliau ialah leksikografi, linguistik korpus dan semantik leksikal.

Anis Shahira Shamsuri ialah pelajar prasiswazah Program Linguistik, di Pusat Kajian Bahasa dan Linguistik, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia.